

Het noordelijke poortgebouw van de Abdij van het Park (1722) is via een doeltreffende restauratie omgevormd tot een hypermoderne muziekbibliotheek.

HISTORISCH POORTGEBOUW OMGETOVERD TOT HOOGTECHNOLOGISCHE MUZIEKBIBLIOTHEEK

Mensen die in Leuven wonen of die er in een al dan niet ver verleden gestudeerd hebben, zijn allicht bekend met het noordelijke poortgebouw van de Abdij van het Park in Heverlee. Ook als dit niet het geval is, loont het zeker de moeite om het eens te bezoeken. Vanaf komend najaar zal het statige volume immers plaats bieden aan de Library of Voices, die inzicht geeft in het unieke muzikale erfgoed van de Lage Landen. Dit alles dankzij een doeltreffende restauratie waarbij de betrokken partijen vaak meer dan twee vliegen in één klap sloegen.

Tekst Tim Janssens | Beeld Johan Van Droogenbroeck (image-zone), KU Leuven en Alamire Foundation

De Library of Voices komt er op initiatief van de Alamire Foundation, een internationaal studiecentrum dat zich toelegt op de muziek en het muziekleven in de Lage Landen van de middeleeuwen tot 1800. Het voornaamste doel van het project is de muziek van weleer – Vlaamse polyfonie, gregoriaans, beiaardmuziek ... – opnieuw tot leven wekken aan de hand van geavanceerde audiovisuele technieken. De Library of Voices zal onder meer een documentatiecentrum, een geluidslabo, een zang- en opnameruimte en een digitale bibliotheek omvatten. Ze zal ook dienstdoen als het hoofdkwartier van het Alamire Digital Lab (ADL) en de Integrated Database for Early Music (IDEM).

De Technische Diensten van de KU Leuven en bouwheer Alamire Foundation gingen op zoek naar een optimaal compromis tussen de robuuste, sobere uitstraling van het historische poortgebouw en de strakke, hedendaagse inrichting van de Library of Voices.

Werk aan de winkel

Het noordelijke poortgebouw van de Abdij van het Park werd opgetrokken in 1722, ter vervanging van een oudere poort uit de vijftiende eeuw, die de Abdij-site afsloot aan de noordzijde en bestemd was voor de opslag van graan. "Het was dan ook zeer sober opgevat en rudimentair ingericht", vertelt Tom Verbist van de Divisie Monumenten en Bouwkundig Onderhoud van de KU Leuven, dat het gebouw in 2017 in erfpacht kreeg. "Aangezien het volume tussen 1969 en 1986 al een ingrijpende restauratie onderging en in 2003 opnieuw lichtjes opgefrist werd om er een tentoonstellingsruimte te kunnen inrichten, vertoende het structureel geen gebreken. De technische installatie was echter minimaal, het dak was niet geïsoleerd, de vloeren hadden niet voldoende draagkracht voor de nieuwe functie ... Er was dus nog wel wat werk aan de winkel."

Optimaal compromis

De Technische Diensten van de KU Leuven, die instonden voor de coördinatie, de architectuur en het interieur, gingen in samenwerking met bouwheer Alamire Foundation op zoek naar een optimaal compromis tussen de robuuste, sobere uitstraling van het historische poortgebouw en de strakke, hedendaagse inrichting van de hypermoderne Library of Voices. "We hebben het geheel afgestemd op de hedendaagse eisen, zij het zonder die unieke erfgoedwaarde teniet te doen", legt Tom Verbist uit. "De vloeren zijn in samenwerking met stabiliteitsbureau Triconsult verstevigd en overdekt met een (ontdubbelde) nieuwe eikenvloer. Dit maakte tevens dat we niet alleen de vloeren boven volle grond, maar ook de onderdoorgang hebben kunnen isoleren, dat we in samenwerking met studie bureau Atelier T de nieuwe technieken en de bijhorende leidingen vlot hebben kunnen integreren – onder meer een volledige verwarmingsinstallatie op aardgas en een hoogtechnologische audiovisuele installatie – en dat

De aanwezige eiken balken, wit gekleide muren en grenenhouten plafonds zijn gecombineerd met tijdloze materialen zoals eiken vloerplanken en trappen, zwartgelakt stalen schrijnwerk, witgelakte houten rekken ...

we de algemene afwerkingsgraad fors hebben kunnen opkrikken. Ook het dak is geïsoleerd en vernieuwd, zij het zonder dat het een invloed had op het buitenaanzicht. Dit laatste geldt eveneens voor de ramen, die niet vernieuwd, maar aan de binnenzijde aangevuld zijn met voorzetramen (stalen schrijnwerk met dubbele beglazing) om de warmteverliezen te beperken." ▶

“We hebben het vernieuwde poortgebouw benaderd als één integraal geheel, waardoor alles tot in de kleinste details klopt”

Boeiende oefening

De restauratiewerken hadden dus niet alleen een esthetische, maar ook een zeer belangrijke functionele dimensie. Vandaar dat het zaak was om vaak meer dan twee vliegen in één klap te slaan. “De aanpassingen in functie van de brandveiligheid zijn bijvoorbeeld gekoppeld aan een verhoging van het comfort en de optimalisering van de lay-out. Zo hebben we de trappen in één hoek van het gebouw geconcentreerd, waardoor er een volwaardige vluchtweg ontstond en er tegelijk heel wat bijkomende ruimte vrijkwam. Dit zorgde er dan

weer voor dat we het gelijkvloers met kitchenette, sanitair en technische ruimte anders hebben kunnen inrichten”, legt Tom Verbist uit. “Voorts hebben we de vloer van het tussenniveau verlaagd en de zolder ingericht om extra werkplekken te kunnen creëren. Voor het overige zijn de ruimtes en hun uitstraling grotendeels intact gebleven. De aanwezige eiken balken, wit gekleide muren en grenenhouten plafonds zijn gecombineerd met tijdloze materialen zoals eiken vloerplanken en trappen, zwartgelakt stalen schrijnwerk, witgelakte houten rekken ...

PARTICIPANTEN AAN HET WOORD

VAN OVERSTRAETEN – VAST MEUBILAIR

Een van de aspecten die de hoogtechnologische Library of Voices zo bijzonder maakt, is de integrale ontwerpbenadering die de projectpartners hanteerden bij de restauratie van het historische poortgebouw. Vandaar dat ook het vast meubilair een meer dan wezenlijke rol speelt in de architecturale vormgeving. Een kolfje naar de hand van Van Overstraeten (Vlezenbeek), dat gespecialiseerd is in uniek maatwerk. “Het ging in dit geval vooral om bibliotheken waar waardevolle boeken in bewaard worden”, licht zaakvoerder Wilfried Van Overstraeten toe. “Ze bestaan uit vaste, zwevende leggers die via een behandeling in een speciale spuitcabine afgewerkt zijn met witte structuurlak. We hebben even overwogen om de klassieke toer op te gaan, maar uiteindelijk hebben we toch beslist om hun uitstraling vrij strak en hedendaags te houden. Gelukkig maar, want het contrast met het historische interieur van het poortgebouw komt uitstekend tot uiting. We hebben overigens ook een belangrijk steentje bijgedragen aan de technische uitwerking van de bibliotheken (in totaal 20 lopende meter en telkens 2,8 meter hoog). De leggers, die tot 400 kilogram boeken moeten dragen, zijn rechtstreeks in de muren verankerd, maar deze staan soms tot 15 centimeter uit het lood. Het was dan ook een behoorlijke uitdaging om ze op een duurzame en esthetisch verantwoorde wijze te bevestigen.”

Het vast meubilair in de Library of Voices vormt een perfecte illustratie van de corebusiness van het gereputeerde familiebedrijf, dat in 1892 werd opgericht en inmiddels aan zijn vijfde generatie zaakvoerders toe is. “We durven meedenken en waar nodig ‘out of the box’ gaan, en dat in zeer uiteenlopende stijlen en projectsituaties”, zegt Wilfried Van Overstraeten. “Op de bovenverdieping hebben we overigens ook convectorkastingen gemaakt die tegelijk als trede en zitbank fungeren. Deze bestaan uit een zeer matte laminaat waarop je geen vlekken ziet, zowel in een witte als zwarte kleur (ingekleurd in de kern). Dit past uitstekend bij de klassieke natuureik in de rest van het interieur, net zoals de overige hedendaagse accenten. We zijn zeer trots op het resultaat, zeker omdat dit een uitzonderlijk project is dat binnen afzienbare tijd wereldfaam zal genieten.”

Een zeer boeiende oefening! Wat het project evenzeer uniek maakt, is dat alle beslissingen in nauw overleg met de uiteindelijke gebruikers (lees: Alamire Foundation) genomen zijn. We hebben het vernieuwde poortgebouw benaderd als één integraal geheel (inclusief de interieurvormgeving), waardoor alles tot in de kleinste details klopt. Het is helemaal geworden wat we voor ogen hadden!” ■

TECHNISCHE FIGHE

Bouwheer

Alamire Foundation (Leuven)

Architect

Technische diensten KU Leuven (Leuven)

Aannemers

Renotec (Geel) en Van Loy & Cie Algemene Restauratiewerken (Herstelt)

PARTICIPANTEN AAN HET WOORD

FACE – GESOFISTICEERDE GELUIDSINSTALLATIES

De paradepaardjes van de hoogtechnologische Library of Voices zijn het geavanceerde geluidslabo op de eerste verdieping en de zang- en opnameruimte op de tweede verdieping. FACE (Boom) ontwikkelde en plaatste de gesofisticeerde geluidsinstallaties die er een unieke muzikale beleving garanderen. “Dit is een van die projecten die begonnen zijn met de zin ‘zou het niet mooi zijn dat ...?’”, lacht Steven Kemland van FACE. “In het geluidslabo, waar polyfonische muziek bestudeerd wordt, hebben we een zelf samengesteld surround-systeem met liefst 24 luidsprekers geplaatst. Bezoekers kunnen er oude polyfonische composities afspelen en kunnen er desgewenst bepaalde toonhoogtes of stemmen uitpikken. We hebben een speciale bedieningssoftware moeten schrijven om dit praktisch mogelijk te maken, want de muziekstukken in kwestie bevatten tot 64 stemmen. Tegelijkertijd hebben we ervoor gezorgd dat de installatie zelfs door niet-technisch onderlegde personen zeer eenvoudig te bedienen is via een tablet. Een echt huzarenstukje! Ook de zang- en opnameruimte is iets bijzonders, want bezoekers kunnen er zelf polyfonische stukken zingen, waarbij de specifieke akoestiek van de ruimtes waarin ze destijds gemaakt zijn gesimuleerd wordt. Dit gebeurt via een systeem dat galm kan toevoegen door stemgeluiden op te nemen en al dan niet vertraagd en met toevoeging van galm af te spelen – naargelang de geselecteerde ruimte. Uiteraard kunnen er ook volledige polyfonische stukken opgenomen worden, met de bedoeling om een uiterst realistisch idee te krijgen van hoe ze ooit geklonken moeten hebben. In technisch opzicht was dit een zeer uitdagend project, maar dat is waar we sterk in zijn en wat we graag doen!”